

ULUSAL KIRSAL AĞ
NATIONAL RURAL NETWORK

Sürdürülebilir kırsal kalkınma

Kırsal kalkınma kısaca, kırsal alanda yaşayan birey ve toplulukların yaşam standartlarının iyileştirilmesini ifade eder. Geleneksel yaklaşım ve yöntemlerin yerini çağın gereklerine yanıt verebilen inovatif alternatiflere bıraktığı bu süreç, yaşam standartlarını yükseltmenin yanı sıra ülke ekonomisine kayda değer katkı sunma potansiyeline sahiptir. Türkiye'nin istikrarlı büyümesi noktasında stratejik önem taşıyan sürdürülebilir kırsal kalkınma politikalarının benimsenmesi elzemdir. Böylesi bir amaca ulaşmak ancak çok boyutlu ve insan odaklı bir kalkınma yaklaşımını, çok sektörlü kamu politikalarını ve kurumlar arası işbirliğini gerekli kılmaktadır.

Bu bağlamda, kırsal üretim yapan birey ve topluluklarının farkındalık düzeylerinin yükseltilmesi, altyapı ve sistemlerin geliştirilmesi, yerel potansiyelin değerlendirilmesi ve bütün bunlar sağlanırken yerel dokunun korunması kritik önemi haizdir. Söz konusu hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik politika, strateji ve uygulamalar sürdürülebilir kırsal kalkınma teması altında toplanmaktadır. Sürdürülebilir kırsal kalkınma, hem tarımsal üretim ve tarımsal ihracat bakımından son derece yüksek potansiyele sahip Türkiye hem de Türkiye'nin ana ticaret ortakları arasında bulunan Avrupa Birliği (AB) ülkeleri açısından merkezî konumdadır.

Türkiye'de bir yenilik: Ulusal Kırsal Ağ

Ulusal Kırsal Ağ (UKA) projesi, Avrupa Birliği (AB) tarafından fonlanan Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma (IPARD) Programı kapsamında Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Avrupa Birliği Yapısal Uyum ve Yönetim Otoritesi Daire Başkanlığı tarafından yürütülmektedir.

UKA'nın başlıca hedefleri şu şekilde sıralanabilir:

- Kırsal kalkınma programlarının daha etkin uygulanmasını, izlenmesini ve değerlendirilmesini sağlamak ve kolaylaştırmak
- Kırsal kalkınma faaliyetleri arasında ihtiyaç duyulan işbirliği ve koordinasyon süreçlerinin güçlendirilmesini sağlamak
- Kırsal kalkınma politikası ve finansman imkanları konusunda potansiyel faydalanıcılar başta olmak üzere daha fazla kişiyi bilgilendirmek
- İlgili kurumlar, ekonomik ve toplumsal paydaşlar ile sivil toplum kuruluşları arasında bilgi ve deneyim paylaşımını artırmak, birlikte öğrenmeyi kolaylaştırmak ve ilişkileri güçlendirmek
- Paydaşların, kırsal kalkınmanın gerçekleştirilmesine katılımını artırmak

UKA ayrıca kırsal kalkınmanın merkezî ve yerel düzeyde yönetim temeline uygulanması ile yerel, bölgesel ve ulusal önceliklerin uyumlaştırılması noktasında önemli işlevler yerine getirmektedir.

UKA kimlerden oluşur?

Ulusal Kırsal Ağ'ın geniş paydaş tabanı içerisinde kamu kurumları, yerel yönetimler, akademisyenler, üniversiteler, araştırma merkezleri, üretici örgütleri, bölge kalkınma ajansları, üretici sektörler, çiftçiler, sivil toplum kuruluşları, kadın dernek ve kooperatifleri ile Yerel Eylem Grupları/Dernekleri (YEG) bulunmaktadır.

Birlikte öğrenme, işbirliği ve güven ile yola koyulan UKA sayesinde kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve kırsal alanda yaşayan tüm çiftçi ve üreticilerin iletişimi ve işbirliği geliştirilecektir.

Avrupa Kırsal Kalkınma Ağı ile sürdürülebilir kalkınmaya bütünsel yaklaşım

UKA, Avrupa Birliği tarım politikalarının önemli bir unsuru olan Avrupa Kırsal Kalkınma Ağı'nın (European Network for Rural Development-ENRD) bir bileşeni niteliğindedir. Avrupa Komisyonu Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü tarafından 2008 yılında kurulan Avrupa Birliği Kırsal Ağı, Avrupa Kırsal Ağ Komitesi ve Yönlendirme Kurulu tarafından yönetilmektedir. Kırsal kalkınma için katılımcılığı artırmak, kırsal kalkınma programlarının kalitesini geliştirmek, kırsal kalkınma politikalarının faydaları hakkında daha iyi bilgilendirmek ve kırsal kalkınma programlarının değerlendirmelerini desteklemek amacı ile faaliyetler yürüten ENRD, kırsal kalkınmada rol oynayan paydaşlar arasında işbirliğinin artırılmasının yanı sıra söz konusu paydaşlara kılavuzluk edilmesi noktasında önemli işlevler üstlenmektedir.

Söz konusu faaliyetler, Avrupa Birliği Kırsal Ağı içerisinde 28 AB üye ülkesinde kurulan Ulusal Kırsal Ağ yapıları ile gerçekleştirilmekte, üye ülkeler arasında iletişim ve işbirliği oluşturulmaktadır. Kırsal kalkınma politika, program, proje ve girişimlerinin uygulanması ve daha da iyileştirilmesi noktasında çok unsurlu bir merkez olarak tanımlanabilecek ENRD'nin başlıca paydaşları AB üye devletlerindeki ulusal kırsal ağ oluşumları, yönetim otoriteleri ve ödeme ajansları, yerel eylem grupları, ayrıca tarımsal danışmanlık hizmeti veren oluşumlar ile tarım ve kırsal alan üzerine çalışan araştırmacılarıdır. Ulusal kırsal ağlar, ulusal yönetimler ile kırsal kalkınma paydaşları arasında önemli bir iletişim köprüsü işlevi görür. Bu oluşumların başlıca görevleri kırsal kalkınma politikalarının

uygulanmasını, izlenmesini ve değerlendirilmesini desteklemek; yerel ve ulusal düzeyin yanı sıra Avrupa düzeyinde bilgi koordinasyonu sağlamak ve olumlu deneyimler ile iyi uygulamaların tespit ve analizini yapmaktır.

Ulusal kırsal ağların başlıca hedefleri üç ana başlıkta toplanabilir: Katılımın artırılması, daha iyi programlar geliştirilmesi ve farkındalık seviyesinin yükseltilmesi. Bu hedefler doğrultusunda faaliyet gösteren ulusal kırsal ağlar paydaşların kırsal kalkınmaya katılımını ve paydaşlar arasında bilgi paylaşımını teşvik eden, çiftçiler ve araştırmacılar arasındaki diyalogun geliştirilmesine yardımcı olan katılımcı çalışmalar yürütmektedir. Daha etkin kırsal kalkınma programları geliştirilmesi için deneyim ve iyi uygulama örnekleri paylaşmakta, ulusal kalkınma programlarının iyileştirilmesine yönelik faaliyetler yürütülmektedir. Farkındalık seviyesinin yükseltilmesi açısından da halkın bütün kesimlerine kırsal kalkınmanın öneminin anlatılmasını amaçlayan çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

Kırsal kalkınma programlarının anahtarı: **IPARD**

UKA'nın amacı yerel, bölgesel ve ulusal kırsal kalkınma bağlarının yeniden daha güçlü kurulmasıdır. Ulusal kırsal ağların faaliyetlerinin finanse edilmesi noktasında Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma (IPARD) Programı fonları önemli rol üstlenmektedir. IPARD programı ülkemizde 42 ilde uygulanmaktadır. AB Ortak Tarım Politikası ile ilgili müktesebatin uygulanması noktasında büyük değer taşıyan IPARD, aynı zamanda tarım sektörü ile kırsal alanların sürdürülebilir gelişimine katkıda bulunmaktadır. Avrupa Komisyonu tarafından 2008 yılında onaylanan IPARD I Programı (2007-2013) kapsamında 15 çağrıya çıkmış, toplamda 10 bin 653 proje için ödeme yapılmış ve yaklaşık 56 bin kişiye istihdam imkanı sağlanmıştır. Toplam 1 milyar 52 milyon avroluk bütçeyle yürütülen ve hibe oranları yüzde 50-65 arasında olan IPARD I Programı, 854

milyon avro AB katkısı, 263 milyon avro ise Türkiye katkısı sağlanarak 31 Aralık 2016 itibarıyla ilgili bütçenin yüzde 99,3'ü kullanılarak tamamlanmıştır. Avrupa Komisyonu'nun 2015 yılında onayladığı IPARD II Programı (2014-2020) ise finansal anlaşmanın 6 Mayıs 2017 tarihli *Resmî Gazete*'de yayımlanmasıyla resmen yürürlüğe girmiştir.

Kırsal kalkınma noktasında büyük önem taşıyan IPARD I Programı sayesinde bölge ekonomilerine ve gıda güvenliğinin gelişimine kayda değer katkı sağlanmış, AB standartlarında örnek işletme modelleri oluşturulmuştur. Çevre dostu tarım uygulamalarını teşvik eden ve çevre koruma bilincinin artırılmasına yardımcı olan IPARD I Programı'nın ürün ve hizmet kalitesinin artması, istihdama katkı sağlanması, işletmelerin verimlilik ve rekabet gücünün yükseltilmesi ve kârlılığın artırılması gibi birçok olumlu sonucu olmuştur.

IPARD I Programı gibi kırsal kalkınmaya büyük oranda katkı sunacak şekilde tasarlanan IPARD II Programı'nın en önemli maddelerinden biri de Türkiye'de ulusal kırsal ağ oluşturulmasıdır. Bu doğrultuda kurulan Ulusal Kırsal Ağ'ın en önemli işlevlerinden biri kırsal kalkınma politikalarının, kırsal alanda faaliyet gösteren farklı sektör temsilcilerinin ve diğer paydaşların katılımını teşvik eden, tabandan tavana bir yaklaşım benimsemesidir. Ayrıca, UKA'nın ENRD içinde yer alan diğer ağlarla da yakın ilişkiler geliştirmesi, özellikle tecrübe paylaşımı, sınır ötesi işbirliklerinin tesis edilmesi ve bu yolla iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması hedeflenmiştir.

Kırsal nüfusun potansiyelini ortaya çıkarmak için UKA ve LEADER

IPARD Programı teknik destek tedbiri kapsamında finanse edilen UKA'nın hedeflerine ulaşmasında LEADER yaklaşımı merkezî önem taşımaktadır. Kırsal alanlar için sürdürülebilir kalkınma stratejilerinin hazırlanması ve uygulanmasında yerel katılım ve ortaklığı teşvik etmeyi amaçlayan LEADER, yerel aktörlerin kırsal dönüşüm sürecinin bir parçası haline gelmesini odağa almakta, bu bağlamda Yerel Eylem Gruplarının (YEG) kurulmasını öngörmektedir. LEADER tedbiri bağlamında kapasite geliştirme çalışmaları Birecik ve İskilip pilot bölgelerinde başlamış, ardından 10 il daha söz konusu çalışmalar kapsamına dahil edilmiştir. LEADER tedbirinin akreditasyon süreci tamamlanmaktadır. Ayrıca, kurulumu tamamlanan 25 Yerel Eylem Grubunun yerel kalkınma stratejisi hazırlama çalışmalarına verilen destek sürdürülmektedir.

Kırsal Kalkınma Programları ve UKA

UKA'nın faaliyetleri aynı zamanda Türkiye'nin 2014-2020 Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi'yle de doğrudan ilişkilidir. Söz konusu dokümanda belirtilen 5 stratejik amaç arasında "Yerel kalkınmaya ilişkin kurumsal kapasitenin geliştirilmesi" maddesi yer almakta, söz konusu madde "Ulusal kırsal kalkınma işbirliği ağının oluşturulması" alt hedefini de içermektedir.

Kırsal alanın ihtiyaçlarını ilçe düzeyinde karşılayabilecek kurumsal yapıyı meydana getirmek, kırsala sunulan hizmetlerde demografik unsurları ve coğrafi dezavantajları gözeterek yenilikçi yöntemleri geliştirebilmek, mahalli idarelerin hizmet sunum kapasitesini optimum seviyeye çekip yerel yönetimi güçlendirecek kamu ve özel kesim ile sivil toplum kuruluşlarının işbirliği ve ortaklığı temelinde kırsal kalkınma girişimlerini harekete geçirmek yerel kalkınmayı mümkün kılacak hususlardandır. Bu girişimlerin kurumsallaştırılması, dolayısıyla yerelde ve kırsalda kalkınmanın sağlanması adına ulusal ve uluslararası ölçekte bilgi ve deneyim paylaşımının gerçekleştirilmesine yönelik ağ platformunun oluşturulması Ulusal Kırsal Ağ Projesi'nin esaslarındanadır. Bu sayede ulusal düzeyde yapılan kalkınma planlarının ulaşamadığı noktalara erişilebileceğine, daha etkin kalkınma stratejileri geliştirilebileceğine ve yerel aktörlerin kalkınma sürecinde daha aktif roller üstlenebileceğine inanılmaktadır.

UKA görev ve faaliyetleri

Tüm kırsal kalkınma faaliyetlerini içeren bir internet sitesi oluşturmanın yanı sıra tematik konularda spesifik çalışmalar düzenleyen, tüm tarafların yer aldığı çalıştaylar, seminerler organize eden UKA, ayrıca bünyesindeki paydaşların tanıtım faaliyetlerine destek vermekte, çalışma ziyaretleri, fuar gibi kırsal ağ etkinlikleri düzenlemektedir. Yerel Eylem Grupları arasında oluşturulan bilgi ve iletişim ağı ile söz konusu grupların eğitimine yönelik önemli adımlar atan UKA, aynı zamanda bir danışmanlar ağı olarak işlev göstermektedir. Kırsalda gerçekleştirilen başarı hikayeleri, iyi proje uygulamaları ve proje örneklerinin toplanıp yayımlanması noktasında da kayda değer faaliyetler gerçekleştiren UKA, söz konusu girişimlerin başarısının sürdürülebilirliğini temin etmek için de izleme ve değerlendirme çalışmaları yürütmektedir. Ayrıca ENRD aktivitelerinde Türkiye'yi temsil etmektedir.

Ulusal Kalkınma Ağı Projesi ile merkez ve yerel temsilcilerinin buluşması ve ilgili tüm paydaşların bir araya getirilip iletişim ağlarının oluşturulması ve geliştirilmesi sağlanmaktadır. Yerel kalkınmanın desteklenmesi ve güçlendirilmesi adına Tarım ve Orman Bakanlığı üst düzey temsilcileri ile yerel alanda ilgili paydaşlar bir araya gelmektedir.

Kırsal alandaki paydaşlar kendi sorunlarını, ihtiyaçlarını ve kaynaklarını en iyi kendileri bilebileceğinden, bilgi, beceri ve kuvvetlerini en doğru şekilde kullanabileceğinden kırsal kalkınma politikaları ve uygulamalarında merkezden yaptırım yerine yerelde katılımcı bir yaklaşım takip etmek yerel aktörlerin kalkınma hareketine katılımlarını ve bağlılıklarını güçlendirecek, bu da kırsal kalkınma ağının genişlemesini sağlayacaktır. Zira Ulusal Kırsal Ağ Projesi bu doğrultudaki çalışmalarını tüm illere yaygınlaştırma hedefiyle hareket etmektedir.

Başlatılan projelerle Ulusal Kırsal Ağ içerisinde yer alan birçok kadın kooperatif ve derneğin bir araya gelmesi sağlanmakta, farkındalık çalışmaları yapılmaktadır. Katılımcılarla röportajlar yapılmakta ve projelerinin tanıtım filmleri çekilmektedir. Örneğin, tıbbi ve aromatik bitkiler ile kısa tedarik zinciri pilot projesi çerçevesinde

Göldereri Kadın Kooperatifi ile Kuyucak Lavanta Kokulu Köy Kadın Girişimciler Kooperatifi ilk defa bir araya getirilmiştir. Kısa tedarik zincirine yönelik pilot çalışmalardan Ankara, Manisa, Mardin ve Samsun illerindeki kadın kooperatif ve dernekleri ile de röportajlar yapılmış, tanıtım filmleri çekilmiştir. Her yeni proje ve işleyiş süreci yakından takip edilip kaydedilmektedir. Kırsalın düşleri ağlarla örölmekte, Ulusal Kırsal Ağ yerelden merkeze etkinliğini yükseltmektedir.

UKA faaliyetleri kapsamında şimdiye kadar birçok başarılı çalışmaya imza atılmıştır. Kırsal kalkınma programlarının daha etkin uygulanması ve koordinasyonu görevine yönelik faaliyetler kapsamında çeşitli bölgelerde çalıştay ve tematik toplantılar düzenlendi. 10-12 Ekim 2018 tarihlerinde Ankara ili Kızılcahamam ilçesinde gerçekleştirilen UKA Çalıştayına ilgili kamu kurumları, üniversiteler, üretici örgütleri, bölge kalkınma ajansları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, kadın kooperatifleri ve LEADER dernekleri temsilcileri katılım gösterdi.

Yine Kızılcahamam'da 3-5 Aralık 2018 tarihlerinde bir yandan kırsal kalkınma için yeni yaklaşım yolları sunmak, diğer yandan kırsal kalkınma çalışmalarının daha etkin, koordineli yürütülmesine yönelik "UKA tematik toplantıları" düzenlendi.

Kırsal kalkınmaya yönelik ilgili paydaşların katılımı ile yapılan tematik toplantılarda tıbbi ve aromatik bilgiler, kısa tedarik zinciri, LEADER tedbiri, kırsalda inovasyon ve girişimcilik ile kırsal turizm temalarına yönelik beş Tematik Çalışma Grubu toplantısı gerçekleştirildi.

Yerel, bölgesel, ulusal düzeyde ve Avrupa çapında paydaşların katılımını öncelikleri arasında sayan UKA'nın görevleri içinde kırsal kalkınma kapsamında hibe desteği alan ve iyi uygulama örneği teşkil eden girişimciler, kooperatifler ve derneklerin iletişim ağlarının kurulması ve geliştirilmesi yer alıyor. Bu kapsamda Kuyucak Lavanta Kokulu Kadın ve Güldereri Kadın Kooperatifleri, İpekyolu Kadın Kooperatifi, SÜRDER (Sürmeli Köyü Derneği), Ebrulim Zeytinyağı İşletmesi, Yeniden Hayat Bulan Kadınlar Derneği, Anadolu Bacıları, Nallıhan Turizm Gönüllüleri Derneği, Gönen Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, Bademler Köyü Kooperatifi, Obasya Turizm Kooperatifi ile gül, lavanta tarımı ve uçucu yağ eldesi üzerine çalışan çeşitli bölgelerdeki (Balıkesir, Kaz Dağları, Burdur, Manisa, Mardin, Şanlıurfa, Tekirdağ, Nallıhan) tüm ilgili sektör aktörleri ve LEADER kapsamındaki yerel eylem dernekleri arasında da ağ kuruldu.

örneklerinin yaygınlaştırılması hedefleniyor. UKA'nın düzenlediği etkinlikler sayesinde ulusal kırsal ağ yapısı içerisine giren ve birlikte çalışmak isteyen kişiler bir arada faaliyet gerçekleştirirken deneyimlerini ve hayata geçirdikleri hayalleri anlatma imkanı buluyor.

Yerel kültürel etkinliklerle iyi uygulama örneklerinin tanıtılması, UKA faaliyetleri arasında önemli yere sahip. Mardin ilinde 3-5 Ekim 2018 tarihlerinde gerçekleştirilen yerel kültürel etkinlik kapsamında yerel anlatıcılar ve Yerel Eylem Dernekleri temsilcileri kırsal kalkınma iyi uygulama örneklerini hikaye şeklinde paylaştı. Bu etkinlikte Nallıhan'ın ipek kozasının ipeğe dönüşme hikayesi ebru sanatı ile, Isparta'nın gülü, Şanlıurfa'nın Birecik ilçesinin kelaynak kuşu ve Halfeti'nin siyah gülü gibi birçok iyi uygulama örneği yerel kültürel hikayeler olarak anlatıldı.

Birlikte öğrenmeyi programlarının merkezinde konumlandırılan UKA, 13-16 Kasım 2018 günleri arasında Safranbolu'da bir eğitim düzenledi. Gönüllü ve öncü yerel liderlerin UKA temsilcisi olmaları amacıyla verilen eğitim kapsamında işbirliği, değişim, inovasyon, yeni yönetim teknikleri, liderlik ve motivasyon konularında sunumlar gerçekleştirdi. Eğitim boyunca farkındalık atölyeleri ve grup çalışmaları düzenlendi.

Ölkemiz AB'ye uyum sürecinde kırsal kalkınma politikaları ve uygulamalarında merkezî yaklaşım yerine tabandan tavana ve yerelde katılımcı yaklaşımı benimsemeye başlamıştır. Değişim yerel topluluklardan başlar. Kırsal alandaki paydaşlar kaynaklarını, kendi sorunlarını ve ihtiyaçlarını bilir. Becerileri, bilgileri, enerjileri kalkınmada önemli kaynaktır. Katılımları ve bağlılıkları çok önemlidir. Bu doğrultuda UKA çalışmaları tüm illere yaygınlaştırılacak şekilde devam edecektir.

Kırsalın düşleri ağlarla örölsün ...

